І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь...
Т. Шевченко

СВОБОДА — SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація:
"Svoboda", 81-83 Grand St.
Jersey City, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0237
УНС: HEnderson 5-8740
Тел. з Ню Йорку:
BArcly 7-4125

РІК LXV. Ч. 142. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 26-го ЛИПНЯ (JULY) 1958 ЦЕНТІВ 12 CENTS. TWO SECTIONS (SECTION 1) No. 142. VOL. LXV.

СЕНАТСЬКА БЮДЖЕТОВА КОМІСІЯ ЗБІЛЬШИЛА ОБОРОННИЙ БЮДЖЕТ НА $1,200,000,000

Ніл Г. МекЕлрой, секретар оборони

Вашингтон. — Події на Середньому Сході, як теж створена у зв'язку з цим ситуація, зактулізували в Конгресових колах конечність негайної широкої розбудови американської оборонної готовости. Ідучи назустріч існуючим вимогам сенатська бюджетова комісія вирішила збільшити видатно бюджет департаменту оборони, схвалюючи його у висоті 40,032,000,000 долярів, значить на 1,200,000,000 долярів більше, як цього вимагав през. Айзенгавер у своєму проєкті, і на 1,500,000,000 долярів, більше від апробованого в червні ц. р. Палатою Репрезентантів оборонного бюджету. Вирішено перевести це збільшення після того, як провідник демократів у Сенаті сенатор Линдон Б. Джансон з Тексасу виступив із гострою критикою заходів уряду, започаткованих у відповідь на совєтський визов у ділянці далекосяжних ракет. Водночас із цим сен. Джансон ствердив, що від останньої в обличчі зросту мілітарної потуги Совєтського Союзу не відповідає існуючим конечностям. Так же само із гострою критикою заходів уряду в ділянці оборонної готовости виступив сен. Сайминтон, який ствердив, що від останньої зими дуже мало зроблено для збільшення мілітарної сили зокрема в ділянці летунській де не започатковано ніяких заходів для переборення загрози совєтської летунської переваги у майбутньому. Виступили обидва сенатори із гострою критикою в сенатській комісії готовости після вислухання досить оптимістичних звідомлень секретаря оборони Ніла Г. МекЕлроя і голови об'єднаних шефів штабів ген. Натана Твайнінга, які твердили, що все є в порядку і що криза на Середньому Сході показала, що ЗДА готові виступити збройно негайно в кожній ситуації і в кожній області світу. Але ж, відповідаючи на критику сенаторів Джансона і Саймінгтона, обидва і МекЕлрой і Твайнінг мусіли ствердити, що в ділянці збільшення мілітарної могутности ЗДА зроблено небагато. Вони признали, наприклад, що не було великих змін на краще в ділянці будування транспортових літаків і ствердили, що від січня ц. р. не збудовано дальших бомбардувальників типу Б-52 й інших. Так же само ствердили вони, що починаючи від січня ц. р., не збільшено кількости „готових до акції" мілітарних з'єднань. Позитивними є тільки досягнення в ділянці конструкції нових далекосяжних ракет Тора і Юпітера. Після цієї дискусії сенатська бюджетова комісія вирішила збільшити бюджет оборони на 1.200.000.000 долярів, призначуючи зокрема 108 мільйонів на збудування нових 13 бомбардувальників типу Б-52, 111 мільйонів на 30 турбомоторових нафтоналивних літаків типу КС-135 і 140.000.000 на будову нових транспортових літаків. Комісія висловилася також проти будьякого зменшення основних наземних збройних сил.

УРЯД ДОМАГАТИМЕТЬСЯ ЗБІЛЬШЕННЯ БЮДЖЕТОВОЇ ЗАБОРГОВАНОСТИ НА 8 БІЛЬЙОНІВ ДОЛЯРІВ

Вашингтон. — Уряд рішив звернутися до Конґресу з рекомендацією збільшити межу бюджетової заборгованости на дальших 8 більйонів долярів отже поширити її до загальної суми 288.000.000.000 долярів. Відповідне внесення в цій справі представить секретар скарбниці Роберт Б. Андерсон конґресовій бюджетовій комісії в найближчий понеділок. Передбачають, що Конґрес прийме цю пропозицію. Свою вимогу на збільшення заборгованости мотивує уряд тим, що теперішня господарська рецесія поважно зменшила вплив з податків, при чому бюджетові видатки збільшились понад сподівану висоту.

В Ню Йорку зменшується безробіття

Ню Йорк. — Реєстрація безробітних на запомогу з соціяльного забезпечення зменшилась у цій метрополії впродовж минулого тижня на 37.500, отже майже три рази більше, ніж найбільше зменшення досі. Зменшення зголошень на безробіття вияснюють між іншим і поворотом до праці деякої кількости робітників, що мали безплатні вакаційні відпустки, але в головній мірі поліпшенням на робітничому ринку. Все ж таки зголошення на схвалене вже під час теперішньої рецесії продовжене безробіття ще дальше збільшувалось хоч і тут передбачається деякі поліпшення з уваги на пляновані нові роботи, головно на шляхах та при інших будовах.

В АМЕРИЦІ

● **У Вашингтоні** заприсяжено адмірала Джеймса С. Рассела як заступника шефа морських операцій. Він прийшов на місце адмірала Галлі Д. Фелта, якого призначено головним командантом Тихоокеанської фльоти на місце адмірала Фелікса Стумпа, що переходить у стан спочинку. Теперішнього кандидата Шостої фльоти контрадмірала Бравна призначать адміралом і командантом збройних сил НАТО на Південну Европу.

● **На водах Ніяґари** знайшла смерть пара імігрантів-німців: 35-річний Ганс Людвіґ Кунце, колишній танковий старшина німецької армії, і його 32-річна дружина Ірмґард. Їх тіла виловлено з води за 200 стіп від одного з порогів Ніяґари. Недалеко на березі стояло їх авто — із запаленими світлами та з запущеним мотором. Невідомо, чи справа в самогубстві, чи в убивстві.

● **6-річний Джозеф Мерлінґ** з муринської дільниці Гарлем в Ню Йорку, признався, що він підпалив фіранки в хаті „на злість" своїй 8-річній сестричці, яка не хотіла пустити його на вулицю. У пожежі, що охопила цілий дім, згинули мати обох тих дітей і двоє дітей в сусідньому помешканні, а троє осіб лежить у важкому стані в шпиталі.

ТАК МАЛА Б ВИГЛЯДАТИ КОНФЕРЕНЦІЯ НА ВЕРШИНАХ В РЯМЦЯХ РАДИ БЕЗПЕКИ ОН

Події в світі розвиваються сьогодні з такою швидкістю, що їх досить важко наздогнати навіть вістками про них. Не диво, що дотепний фотограф наперед приготовив фотомонтаж із залі майбутніх нарад Ради Безпеки ОН із наліпленими знімками Хрущова (СССР), Мекміллена (Велика Британія) і през. Айзенгавера (З'єдинені Держави Америки). Чи відповідатиме цей фотомонтаж дійсності — це вже друга справа.

Законопроєкт про реорганізацію Пентаґону передано до підпису Президентові

Вашингтон. — Сенат і Палата Репрезентантів прийняли в четвер, дня 24 липня законопроєкт про реорганізацію Пентаґону — після узгіднення спільною конференцією його оконечної редакції — і передали цей законопроєкт до Білого Дому для підпису президентові Айзенгаверові. Головніші постанови законопроєкту були устійнені ще перед тим сенатською і палатною комісією для справ збройних сил. Законопроєкт узгляднює вимоги уряду, зокрема президента Айзенгавера і секретаріяту оборони в напрямі поширення деяких компетенцій секретаря оборони і координації дій окремих збройних сил й у встановленні одного директора для дослідів і розвитку в ділянці нових родів зброї. З другого боку, до законопроєкту включено низку постанов про збереження дотеперішньої системи взаємин між Конґресом і командуваннями збройних сил перед секретарем оборони. Водночас із цим законопроєкт дозволяє збільшити кількість членів і співробітників об'єднаних шефів штабів із 210 до 400 осіб.

Президент Айзенгавер відбув конференцію з прем'єром Ґани Нкрумагом

Вашингтон. — В четвер 24 липня ц. р. през. Айзенгавер прийняв на окремій авдієнції прибулого до ЗДА у відвідини прем'єра африканської держави Ґани Кваме Нкрумага. Під час спільної конференції обговорено ситуацію цієї нової держави і през. Айзенгавер поставився прихильно до економічних проблем Ґани. Конференція тривала 45 хвилин. Після її закінчення Нкрумаг відмовився поінформувати журналістів про подробиці наради, але ствердив, що була мова про будову великої греблі й електрівні над рікою Вольта у Ґані. Під час конференції — як заявив Нкрумаг — не було дискусії про ситуацію на Середньому Сході. Він говорив з през. Айзенгавером тільки про свою останню поїздку по африканських країнах. Ніяких обіцянок в справі конкретної економічної допомоги прем'єр Нкрумаг від през. Айзенгавера не одержав.

Контрадмірал Квіґл зник із корабля на Тихому океані

Сан Франсіско. — Із американського корабля „Президент Клівленд" зник ранком дня 24 липня ц.р. контрадмірал Лінн С. Квіґл. Сталося це підчас плавби згаданого корабля Тихим Океаном на віддалі яких 800 миль від Сан Франсіско. Контрадмірал Квіґл вертався із Японії, де він досі відбував службу, до ЗДА, щоб перейняти нове командне становище в Сан Дієґо. Капітан корабля згадується, що Квіґл скочив у море неспостережно, в ранішніх годинах, правдоподібно щоб скінчити із собою. Дружина контрадмірала зізнала, що він востаннє був тяжко нервовий і попрощався з нею серед ночі, заявляючи, що їй краще буде жити вдовою.

Помер Василь Кузів, основоположник Українського Протестантського Руху

Нюарк. — Минулого четверга, 24-го липня, помер тут в лікарні на 71 році життя бл. п. Василь Кузів, основоположник Українського Протестантського Руху, суперінтендент Української Євангельської Реформованої Церкви та одночасно голова Українського Євангельського Об'єднання. Покійний походив із Західньої України, з села Денисова в Тернопільщині. До Америки приїхав на початку цього сторіччя, скінчив теологічну школу (гімназію закінчив в Бережанах) та вже в 1910 р. став євангельським проповідником, від того часу також активним в громадському житті. Після війни щиро опікувався втікачами в Західній Европі, куди їздив в тих цілях як представник Ради Церков. Осиротив дружину, двох синів і троє внуків та багатьох приятелів. Похорон відбудеться в суботу, 26-го липня, о год. 2-ій по полудні, з Першої Української Пресвитерської Церкви в Нюарку, пастором якої Покійний був довгі роки, на Голливудський цвинтар в Юніон, Н. Дж.

УКРАЇНСЬКА ХРОНІКА

● **Дев'ята Зустріч Українців Америки і Канади** відбудеться разом з національно - протестаційною маніфестацією з приводу 25-ої річниці голодової облоги України Москвою в днях 16 і 17 серпня ц. р. в Боффало, Н. П., ЗДА, на площі Кріксайд Ґров при Юніон Говд між Бродвей та Вільям.

● **Новим осідком Центральної Управи Спілки Української Молоді (СУМ)** буде відтепер Бельгія, де перебувають голова ЦУ Омелян Коваль та її секретар Євген Гановський, обрані на VI-ому Конґресі делеґатів СУМ, що відбувся наприкінці червня ц. р., в Торонті.

● **19-літня українка Анна Ковальчук** з Солбирі, Онт., в Канаді, яка недавно здобула звання крайової чемпіонки у Здвизі Канадійських Спортовців вирішила змагатися за здобуття титулу „Міс Канади" в конкурсі краси, що відбудеться в днях 11 до 16 серпня ц. р. в Гемилтоні, Онт. Анна Ковальчук є однією з найкращих канадійських змагунок у плаванні, водному лещетарстві та в тенісі.

● **„Бібліографічний показник української філателії, гербових марок і банкнотів"** виходить не заходом д-ра Євгена Котика з Джерзі Сиτі, Н. Дж., як про це було подано в ч. 138 „Свободи", але за ініціятивою і заходом д-ра Юліяна Максимчука в Шикаґо, який є водночас й автором показника. Д-р Котик є одним із співробітників цього показника. Появиться книжка у виданні Української Філателістичної Бібліотеки в Шикаґо.

● **Софія Кочан**, донька відомих українських громадян і колекціонерів Осипа й Анастазії Кочан із Джоліет, Ілл., виїхала дня 12 червня ц. р. до Европи, де перебуде три місяці і відвідає 14 країн. Софія Кочан є вчителькою в Пеорія, Ілл. і виїхала вона із групою американських туристів.

Доллес летить до Бонну і Лондону

Бонн. — У суботу 26 ц. м. прибуде до столиці Західньої Німеччини Бонну державний секретар Джан Фостер Доллес, щоб перевести вичерпні розмови з канцлером Аденауером та міністром закордонних справ фон Брентано над актуальною міжнародною ситуацією. Вашингтон — твердять деякі часописи — був неприємно заскочений критикою, що її в гострій формі повела майже вся західньо-німецька преса проти американської закордонної політики у зв'язку з останньою середньо - східньою кризою. Все ж західньо-німецький уряд, після довгих нарад офіційно оприлюднив свою підтримку для американської та англійської політики на Середньому Сході. Проте, американські керівні чинники рішили, що треба вияснити всякі непорозуміння в безпосередній розмові Доллеса з німецькими провідниками. З Бонну Доллес відлетить до Лондону, де в понеділок 28 ц. м. має початись конференція держав Баґдадського пакту. У зв'язку з цим в часописах появилась знову вістка, що ЗДА приступлять до того пакту, щоб ґарантувати безпеку Туреччини, Ірану і Пакістану — трьох мусульманських країв, які належать туди поруч із Англією. Ірак формально належить ще туди, але напевне виступить. За договором, Ірак зобов'язаний належати туди до 24 лютого 1960 року.

Італійський прем'єр приїде до Вашинґтону

Рим. — Італійський прем'єр Амінторе Фанфані відвідає Вашинґтон в днях 29-30 липня ц. р. Він має перевести розмови з президентом Айзенгавером і державним секретарем Доллесом „про широкий засяг справ, які цікавлять в однаковій мірі Італію, як теж ЗДА", як кажеться в італійському комунікаті. У Білому Домі заповіджено обід на його честь. З уваги на географічне положення Італії, вона надзвичайно зацікавлена розвитком подій в арабських північно - африканських і середньо - східних країнах. Будучи членом НАТО, найближчою сусідкою Франції і зв'язана з Францією спільною романською культурою, Італія проте не похваляє французької політики в північній Африці. Вона старається теж дістати нафтові концесії на Середньому Сході і хоче підтримки збоку Америки, щоб італійський капітал та італійські інженери могли взяти участь в експуатації нерозвинених ще джерел середньо-східньої нафти. Рішення італійського прем'єра прибути до ЗДА було прийняте ще перед скристалізуванням пляну щодо конференції „на вершинах" у Ню Йорку в рямцях Ради Безпеки ОН з персональною участю Нікіти Хрущова.

Кипрські греки проголосили генеральний страйк

Нікозія. — На знак протесту проти хвилі масових арештувань на Кипрі та привернення постанов вийняткового стану, кипрські греки проголосили в усіх більших містах того середземноморського острова генеральний страйк. Спонтанно зачинились всі крамниці та пішли додому службовики всяких публічних установ. Англійський міністер колоній Алан Леннокс-Бойд признав в минулий четвер в англійському парляменті, що арештовано 1450 осіб, у величезній більшості греків, але також кількадесятьох турків. Арештування охопили духовників, учителів, урядовців, адвокатів, торговців, профспілкових діячів, професорів і студентів. Від 1 червня до 22 липня ц. р. внаслідку терористичних актів греків і турків згинуло на Кипрі 95 осіб, а 180 було ранених. Протягом останніх 12-ох днів вбито 51 осіб. Леннокс-Бойд заявив, що від часу перебування Кипру під англійською адміністрацією, отже протягом останніх 80-ох років, ситуація на Кипрі не була ще ніколи така грізна, як тепер. На запит соціялістичної опозиції, чи англійський уряд не старається довести до порозуміння між грецьким і турецьким урядами в справ Кипру, англійський міністер відповів, що однаково Греція, як Туреччина відмовились прийняти запрошення Англії, щоб зійшлась нова тридержавна конференція але це запрошення англійського прем'єра має далі свою силу. 400.000 греків домагається права самовизначення і прилучення до Греції, а 100.000 турків домагаються поділу Кипру на грецьку і турецьку частини. Одні других вбивають, а обидві сторони поборюють англійську адміністрацію.

Чотири перші жінки призначені до палати лордів

Лондон. Королева Єлисавета II, спираючись на недавно прийнятому законі, призначила чотири перші жінки досмертними членкинями палати лордів, куди до цього часу жінки не мали вступу. Цими жінками є 1) колишня активна суфражистка (діячка бойово-активного англійського фемінітичного руху) баронесса Равенсдейл, яка належить до проводу різних організацій; 2) Катерина Еллiот, що тричі належала до англійської делеґації до ОН; 3) вдова по маркізі Рідінґу, голова добровільної жіночої служби в цивільній обороні Англії і 4) Варвара Вутон Райт, колишній професор соціяльних наук в університеті в Лондоні Поруч з цими чотирма жінками королева призначила 10-х чоловіків, перших досмертних членів палати лордів. Палата лордів, яка до цього часу складалась виключно з дідичних членів, за титулом, що переходив з роду в рід, складається тепер формально з 878 членів. Однак насправді число приявних хиталось там звичайно між 80-100, бо дідичні лорди з-правила легковажать цю свою законодатну палату й абсентуються. Введення туди жінок і членів з призначення — має влити в палату лордів „живу корв".

ЗАХІД ГОТУЄТЬСЯ ДО КОНФЕРЕНЦІЇ „НА ВЕРШИНАХ"

Об'єднані Нації. — Західні держави приготовляються до конференції голів урядів, але покищо ще не відомо, коли ця конференція відбудеться і в якому складі, а тим менше відомо, які справи вона охопить. Ба навіть щодо самого місця зустрічі існують ще неясності, бо ось, напр., Франція буцімто — за газетними повідомленнями — уважає, що Ню Йорк і в ньому будинок Об'єднаних Націй найменше надаються на конференцію, яка вимагає спокійної атмосфери, довірочности і відокремлення. У висліді довгих нарад між президентом Айзенгавером і державним секретарем Доллесом приготовлено нову ноту в цій справі до Совєтського Союзу. У цій ноті Америка буцімто застерігається проти того, щоб Совєтський Союз накидав новій конференції тон, визначував тему нарад та її учасників. Західні держави — читаємо в газетних повідомленнях ніяк не допустять, щоб вони опинились на новій конференції „на вершинах" ніби в характері обвинувачених, а прокуратором та оборонцем нібито „жертв аґресії" ЗДА й Англії, арабських держав, виступили большевики. Це становище з'ясував також англійський міністер закордонних справ Герольд Мекміллен в минулий четвер 24 ц. м. у парляментарній дебаті. Він розмежовує арабський націоналізм, з яким Захід може і хоче співпрацювати та що його Захід визнає за позитивне явище, прикметне для відродження арабського світу, — від арабського імперіялізму, що його речником і виразником є президент Гамаль Абдель Нассер. Коли арабський націоналізм — формулює англійський прем'єр — змагає до державної самостійности арабських країн, добробуту і культурного розвитку, то імперіялізм Нассера хоче державного підпорядкування малих арабських країн Єгиптові та захоплення в свої руки всіх середньо-східніх джерел нафти, необхідних для західньо-европейської економіки. Совєтський Союз, який виступає у ролі „оборонця" арабського націоналізму, насправді протеґує арабському імперіялізмові — твердить Англія — щоб пошкодити Заходові. На всякий випадок конференція на „вершинах" в рямцях Об'єднаних Націй не могла б відбутися перед 2-им серпня, а може ще пізніше. Хрущов хотів, щоб та конференція розпочалась вже 28 липня ц. р. ЗДА й Англія стоять теж на становищі, що коли це має бути засідання Ради Безпеки, то ніхто з-поза Ради Безпеки не може диктувати персонального складу її наради і тільки вона сама може вирішити, які держави треба запросити до її нарад з-поза її членів. Це стосується однаково Індії, як арабських держав, про які згадував у своїй останній ноті Нікіта Хрущов. У понеділок 28 ц. м. починається в Лондоні конференція держав Баґдадського пакту з участю Туреччини, Ірану і Пакістану. Виїздить туди державний секретар Доллес. На тій конференції ситуація на Середньому Сході, роля СССР в середньо-східніх подіях та загроза збоку аґресивної політики Єгипту будуть головними темами — твердить преса. Термін конференції „на вершинах" в Ню Йорку настільки ще неясний, що посадник Ню Йорку Вагнер від'їхав на 10-денну відпустку до Каліфорнії.

ЛИВАН ПЕРЕДБАЧАЄ ЗА МІСЯЦЬ КІНЕЦЬ ІНТЕРВЕНЦІЇ ЗДА

Бейрут. — Американські війська, мабуть, будуть відкликані з Ливану за який місяць — заявив президент Ливанської Республіки Шамун у телевізійному інтерв'ю для Чешенел Бродкестінґ Компані. Його погляд опертий на надії, що в міжчасі дійде до порозуміння між урядом і опозицією та що буде вибраний компромісовий новий президент. Вибори мають відбутися 31 цього місяця. За найповажнішого кандидата вважають тепер шейха Бешара ель-Хурі, який був вже президентом, але зрікся у 1952 році, після чого президентом став Каміль Шамун. Кандидатура шейха буцім-то сприятлива для обох розварених сторін. Головну ролю у клеєнні порозуміння грає американський посередник, дипломат Роберт Морфі. Тим часом міністер закордонних справ Ливану д-р Шарль Малік, заявив у пресовому інтерв'ю у Ню Йорку, що поседня аґресія збоку З'єдиненої Арабської Республіки проти Ливану безперервно триває далі. Напастлива пресова і радіова пропаґанда ще змоглася, а не ущухла. Продовжується пачкування зброї з-поза кордону Ливану та вишколювання на терені Сирії партизанів, що їх перекидається до Ливану. Малік, не критикуючи безпосередньо обсерваторів ОН в Ливані, не залишив проте сумніву, що ливанський уряд не вдоволений їхньою поведінкою. Генеральний секретар ОН Гаммершилд заходиться тепер, щоб склад тих обсерваторів, що їх є тепер у Ливані 139, збільшити до 200 та додати ще їм до 1.000 осіб „технічного персоналу". Гаммершилд і його обсерватори в Ливані буцім-то вважають, що вони самі, без помочі американських висадних військ, зуміли б припинити пачкування зброї до Ливану. Сам ливанський уряд і західні держави сумніваються у тому, тим паче, що дуже поважний відтинок ливансько-сирійського кордону залишається під контролею партизанів.

ПОМЕР М. ЗОЩЕНКО

Москва. — У вівторок, дня 22 липня ц. р., помер у Ленінґраді на 63 році життя видатний російський письменник гуморист і сатирик Михайло Зощенко.

У СВІТІ

● **Австрійський уряд** дістав перепросини від З'єдинених Держав за те, що в перших днях кризи на Середньому Сході деякі американські транспортові літаки перелітали понад австрійською територією без попереднього дозволу Австрії. ЗДА признали, що занедбали цю справу, і запевнили, що надалі недозволених летів не буде.

● **Альфред і Марта Штерни**, які втекли були з Америки за залізну заслону, оскаржені в шпигунській роботі на користь большевиків, приїхали до Москви на 5-ий міжнародний конґрес архітектів, більшість учасників якого прибула з комуністичних країн. Штерни, що вивезли з ЗДА свої мільйони, влаштувались на постійно в Чехословаччині.

● **Англійський прем'єр Герольд Мекміллен**, вже віддавна дозволив туристам оглядати його старий приватний дім в Бери Ґров, при чому туристи платять за вступ по 14 центів на добродійні цілі. У зв'язку з кризою на Середньому Сході, під кінець минулого тижня на оглядини того дому прибуло з Лондону 2.000 туристів. Мекміллен пробував був висмикнутись задніми дверима, але забув узяти ключ до тих дверей і, сердитий та збентежений, протискався між туристами до виходу на вулицю. Він знайшов спокій щойно в своєму урядовому бюрі на Давнінґ стріт у Лондоні.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879
Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918
За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.
За кожну зміну адреси платиться 10 центів.
Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

НАВЗДОГІН ЗА ПОДІЯМИ

Останні два тижні дали нам клясичну лекцію можливостей справді блискавичного розвитку подій в модерних часах, як в їх плянуванні, так і в здійснюванні. Для прикладу пригадати б: У понеділок 14-го липня радіовисильні світу подали вістку про революцію в Іраку, яка — можна сказати дослівно — стяла голову 23-літньому королеві Фейсалові II, прозахідньому прем'єрові Нурі ас-Саїдові та його урядові. У вівторок 15-го липня вранці, отже через 24 години після того, 1,700 вояків американської морської піхоти висадились на морському березі недалеко Бейруту в Ливані. Ще через два дні, в четвер 17-го липня, з'єднання англійських парашутистів вже були в Йорданії, а всі збройні сили ЗДА і, треба припускати, інших країн були готові на „потиск ґудзика" зустріти небезпеку, що в оцінці знавців вважається загладою світу.

Блискавичний характер має також і розвиток в дипломатії. В суботу 19-го липня совєтський диктатор Хрущов передав західнім представникам у Москві цілком недипломатичного листа до голів урядів західніх великодержав, пропонуючи їм нову „зустріч на вершинах" для обговорення кризи на Середньому Сході. Упродовж двох днів, неділі і понеділка, дипломатична телефонічна і радіова лінія між Вашингтоном-Лондоном-Парижем напевно була весь час зайнята, а у вівторок, 22-го липня, Хрущов уже мав відповіді на свого листа, в яких голови західніх урядів, даючи виразно зрозуміти, що вони не бачать жадного глузду в такій зустрічі, все ж таки погодились її відбути, але в рямках Ради Безпеки Об'єднаних Націй. Багато громадян ще напевно не мали ані нагоди, ані часу основніше приглянутись західнім відповідям, як вже наступного дня газети принесли сенсаційні повідомлення, що Хрущов 23-го липня погодився на зустріч в рямках Ради Безпеки, і заповів, що вже в понеділок, 28-го липня, готов з'явитися в Ню Йорку. І так кожна хвилина може принести новий сенсаційний заголовок в газеті, нове надзвичайне радіоповідомлення, нову подію в світі.

Таке швидке чергування подій і факт, що світ став дослівно на грані війни, що він кожної хвилини може опинитись в ситуації того „останнього рішення", накладає великі обов'язки на кожного з нас, як членів своєї спільноти. Як добрий господар не дозволить, щоб жнива застали його при сінокосі, а осінь і зима при жнивах, так кожний з нас не сміє допустити до того, щоб ми не були відповідно приготовані на кожну можливість, постійно маючи на увазі оту блискавичність в чергуванні рішень і подій.

Говорячи про таку необхідність, маємо, очевидно, на увазі в першу чергу нашу українську спільноту у вільному світі. *Америка бо, як це недвозначно доказали події,* зв'язані з кризою на Близькому Сході, не потребує подій наздоганяти, бо вона на них готова. Але навздогін за подіями треба негайно вирушити нам, українській спільноті.

Не треба мати аж занадто багато фантазії, щоб уявити собі новий воєнний катаклізм. Ніхто його не хоче, не хочемо його і ми. Але всі на нього готові, або щонайменше здають собі справу з такої можливости і до неї приготовляються. Запит, як і де ми в цьому відношенні стоїмо, сам напрошується, але страх збирає давати на нього відповідь.

Очевидно, що ніхто з нас не думає про бомби і ґранати, бо це не є зброя в нашій боротьбі і в наших змаганнях. Ми маємо далеко сильнішу зброю, сильнішу від усіх атомових і водневих бомб — українську правду, українську волю та українську рішучість по тій правді і по тій своїй волі жити й розвиватись. Тимто й за головне завдання поставили ми собі поширювати в цій країні волі ту нашу українську правду, бо нею ми найбільше можемо прислужитись і Америці і Україні. Інших сил і засобів ми не маємо.

Тим часом, навіть у наших скромних можливостях, ми залишились дуже далеко позаду подій. Можна було б навести довгий реєстр справ, які нам треба і які ми могли зробити, але яких не зробили, бо не маємо до них зрозуміння і не відчуваємо їх нагальности. Ми тішимось, коли притихають наші групові суперечності, але при цьому навіть не помічаємо, що таке внутрішнє перемир'я досягаємо ми не спільною і посиленою акцією, а — неактивністю. Але вже таки найбільшою перешкодою у нашому бодай тюпанні за блискавичним розвитком подій є в першу чергу з кожним роком менша жертвенність на народні цілі, на здійснювання нашого головного завдання — поширювання правди про Україну. Події женуть з шаленою швидкістю. Найвищий час, щоб ми бодай рушили з місця навздогін за ними.

ПОЛЬЩА ОЧИМА ПОЛЬСЬКОГО ЕМІҐРАНТА

У червневій книжці відомого польського паризького місячника „Культура" (6/28 за 1958) надруковані цікаві спогади Станіслава Пйотровського з його подорожі до Польщі після 18 років перебування на еміґрації — в Палестині, Родезії і востаннє — на протязі десяти років — у Південній Африці. Спогади цікаві з огляду на ті зміни, що їх завважив автор у вигляді польських міст і сіл, а зокрема — автор торкнувся цього дуже загальниково й побіжно — у ментальності польського суспільства.

Після переїзду кордону Пйотровського вразив найперше вигляд польських сіл. На підставі побаченого він завважує, що „польське село переходить період модернізації" і „в цьому процесі втрачає своє реґіональне обличчя". Якщо так буде йти далі, стверджує автор, і „якщо цей процес не буде схоплений у відповідні рями, то за кількадесят років будемо мати, замість польського села, розкидані по нашій землі скупчення будинків, які своїм виглядом ні в чому не нав'язуватимуть до традиції".

У Варшаві вразив Пйотровського залізничий двірець (відбудований після війни), залишивши в нього прикре враження своєю провізоричністю й примітивністю. „Усе там виглядає сіро, безбарвно і дуже провінційно". Для автора, що 18 років був відірваний від рідного ґрунту, дивною несподіванкою було те, що всі навколо нього говорять по-польськи. Люди (може тому, що був святковий день) здалися йому краще зодягненими і відживленими, як він сподівався. Варшава, зруйнована майже дощенту під час війни і повстання 1944 року, заімпонувала йому передусім майже повною відбудовою та реставрацією історичних будівель і широким будівництвом урядових приміщень і бюр, де урядовці працюють інколи в більш комфортабельних умовах, як в деяких країнах Заходу. Але, коли йде про мешкальне будівництво, то в цьому напрямку не зроблено майже *нічого*. „*Як стверджують* місцеві люди, ознайомлені з цією проблемою, — пише Пйотровський, — покращання в цій ділянці на протязі останніх років було мінімальне або майже ніяке. Склалося на це кілька причин. Отож, передусім надмірна розбудова індустрії і створене таким чином запотребування на робітні руки по містах... Другим фактом, який сильно вплинув на стан в цій ділянці, є велетенський повоєнний приріст населення, який становить у Польщі майже мільйон душ річно і є найбільшим приростом в Европі. До цього треба додати приріст із репатріяції поляків із СССР. Вкінці факт, що багато передвоєнних домів, протягом ряду років не ремонтованих, не надається взагалі до замешкання".

Такий стан із „цивільним" будівництвом пояснюється й тим, що польський уряд віддав перевагу реконструкції стародавніх пам'яток і будівництву урядових домів і приміщень. Наприклад, з величезною витратою коштів відбудовано оборонні мури старої Варшави, зруйновані діянням часу ще до другої світової війни. „Не було це надто актуальне і пильне — стверджує автор — ані під оглядом суспільним, ані під оглядом урбаністичним. Беручи до уваги, що відбудова історичних пам'яток коштує набагато дорожче від мешкального будівництва, треба здогадуватись, що велика частина фондів, призначених на будівництво, була зужита в цій ділянці (реконструкція давніх будівель і пам'яток).

Свої спостереження з подорожі по Польщі Станіслав Пйотровський закінчує кількома загальними заввагами про взаємини між еміґрацією і „краєм". „Перед виїздом до Польщі „обережні й досвідчені" особи перестерігали мене, що я зазнаю там багато розчарування у взаєминах із людьми. Війна й еміґрація, казали вони, створила між нами пропасть, і „їх" ментальність уже цілком інакша. Але, як це часто бувало під час останньої війни, „обережні люди" помилялися. Казка про „інакшу ментальність" не має жадного покриття у крайових умовах, хоч би тому, що одностайної ментальности там взагалі немає. Розтяглість суспільних, політичних та інших поглядів така сама велика серед крайових поляків, як і серед еміґрації, а в сьогоднішніх умовах вона знаходить необмежуваний вияв у розмовах і дискусіях".

Спостереження і завваги Пйотрковського актуальні і для українців. Останні листовні контакти з українцями не тільки в західній Україні, окупованій Совєтами в 1939 році (з перервою на час німецької окупації), але навіть на Наддніпрянщині, показують, що ментальність українського суспільства мало змінилася і що серед українців на рідних землях дуже часто живі й актуальні ті самі настрої і тенденції, що й серед українців на еміґрації. Тому треба дуже уважно розрізняти між режимом і під'яремним йому населенням — людьми нашої крови і нашої нації.

НАРОДЖЕННЯ ПІСНІ

Я чув, стрічаючи світання,
Як море пробувало голос,
Від почуттів, від хвилювання
Зривався спів його раз-по-раз.

І ноту пісеньки морської
То нижчу брало, то високу,
Та в білопінному прибої
Вона звучала одиноко.

Сильнішав вітер щохвилинно,
Б'ючись в ґраніт, ридало з горя
І знов шуміло безупинно —
І то була не пісня моря.

Бо навіть чайки легкокрилі
Її створити не поможуть,
Замало й вітру; що ті хвилі! —
Їх голоси на інші схожі.

Тут, певне, треба інше мати,
Тут, певне, треба так хлюпнути:
Глибінь бездонну звирувати,
Краплині кожній голос дати,
Щоб аж за дальні гори чути.

Ліси, щоб стихли прибережні,
Зачарувались хмари хмурі.
...Світанок парусом бентежним
Рушав у даль — назустріч бурі.

ЛЕОНІД ТЕНДЮК

Іван Попович

ЗА ОРГАНІЗОВАНУ СИЛУ УКРАЇНСЬКОГО РОБІТНИЦТВА НА ЧУЖИНІ

Українська преса у вільному світі час від часу присвячує увагу робітничим проблемам, однак, дуже скромно і випадково. А вже зовсім мало цікавиться вона зорганізованим українським вільним профспілковим рухом, який започаткували чотирнадцять років тому в грудні 1944 р., українські робітники у Франції. Цей рух поширився на інші европейські країни, щоб остаточно оформитися в травні 1949 р. на 1-му конґресі українського зорганізованого робітництва в Брюсселі, — в Конфедерацію Українських Вільних Професійних Організацій — КУВПО, з осідком у Парижі. Ця централя українського світу праці на чужині в листопаді 1951 р. стала членом Міжнародної Конфедерації Християнських Синдикатів. Подія ця має для нас історичне значення, бо це вперше українське зорганізоване робітництво безпосередньо ввійшло в ряди міжнародної організації світового робітництва, і перед ним відкрилися такі рідкі для нашої спільноти можливості роботи в міжнародних організаціях економічного, соціяльного й політичного характеру. І цю нагоду КУВПО використовує в міру своїх спроможностей. Може не в такому маштабі, як це могло б бути, але тут уже вина не тих дев'ятьох тисяч зорганізованих робітників, які несуть тягар праці й відповідальности за КУВПО, але тих чисельних робітників, які байдуже стоять поза рядами нашої централі, і нашого громадянства, зокрема інтеліґенції.

Непопулярність нашої профспілкової організації серед нашого громадянства і недоцінювання ним профспілкового руху можемо частинно оправдати. Поперше, ми не маємо традицій власного профспілкового руху, бо окупанти не дозволяли нам організуватися у власні профспілки, в яких добачали поважну загрозу для своїх інтересів. Подруге, профспілковий рух має свій специфічний характер, особливе поле діяння, окремий зміст своєї програми і акції, — а все це вимагає певного зрозуміння і підготови, вишколу відповідних кадрів, а передусім співпраці спеціялістів економічних і соціяльних проблем.

Проте, ми не можемо й не сміємо залишити такий важливий сектор життя невикористаним, бо скорше чи пізніше занедбання проблем українського робітництва неґативно відіб'ється на цілому житті нашої спільноти. Не можемо також недоцінювати ту велику силу, яку творять робітники, зорганізовані у вільному світі, а також вже й українські робітники, зорганізовані в КУВПО, в контакті з національними і міжнародними профспілковими організаціями, — для оборони нашого поневоленого народу.

В країнах вільного світу живе коло мільйона українських робітників і робітниць, які працюють в різних підприємствах і належать до профспілок. В рядах цих профспілок, солідарно з автохтонним робітництвом, вони боронять свої життьові інтереси і спільно змагають до кращого майбутнього всього робітництва. В тих профспілках ми відчуваємо велику силу і бачимо наявно їх ролю на всіх ділянках національно-державного і міжнародного життя.

Не забуваймо також, що зорганізований робітничий рух є найбільшим і найважливішим рухом модерних часів. Коли у своїх початках робітничі організації мали за головне завдання лише боротьбу за кращу заробітню платню і кращі умовини праці, а згодом, охоплені у великій більшості матеріялістичною доктриною Маркса, практикували систему „боротьби кляс", яка й звела на манівці початкові провідні ідеї робітничого руху, — то сьогодні, по довгих роках еволюції і навіть революційних змін, робітничий рух у формі профспілок в багатьох аспектах надає характер цілій нашій епосі. Своєю організацією та своєю акцією він представляє тепер цілу систему нового життя. Він енерґійно змагається за впорядкування суспільного і господарського життя в таких формах, в яких гідність людини була б вповні забезпечена, бореться за вільний розвиток людини, за гармонійне співжиття суспільних кляс, за усталення такого господарського, суспільного й політичного ладу, в якому було б більше морального і людського змісту. Професійний рух, як ніякий інший, поставив і ставить з чимраз більше зростаючою нагальністю питання свободи для всіх народів.

І тому всі українські працівники — металюрґи, вуглекопи, сільськогосподарські робітники, будівельники, інженери, урядовці, вчителі, журналісти та ін. повинні застановитися над тим, в якій леґальній формі можна створити й розгорнути нашу власну профспілкову силу, яка б діяла в користь українського робітництва на чужині, в користь українського поневоленого робітництва, в користь української визвольної справи.

В европейських країнах, де діють сильні профспілкові організації, правда в дещо відмінних формах, як в ЗДА чи Канаді, українським робітникам вдалося створити свої автономні організації і свою профспілкову централю — КУВПО, до якої, крім крайових організацій, належать також індивідуально робітники з-поза европейських країн, ті, які були членами наших крайових організацій, зокрема у Франції — Об'єднання Українських Робітників та в Бельгії — Спілки Українських Робітників. І, здається мені, хоч в кожній країні профспілкові організації мають свої специфічні форми, всюди можна знайти леґальні підстави для праці на українському робітничому відтинку, не нарушуючи законодавства і не йдучи врозріз з національними профспілками. Не потрібно, бо й не можна, творити власні українські профспілки або розпорошувати вже зорганізоване українське громадське життя, а треба спільно з існуючими організаціями шукати таких форм, в які можна було б вкласти додаткову працю на робітничому відтинку та пов'язати її з цілістю українського профспілкового руху.

Моя поїздка по осередках української спільноти в ЗДА і Канаді, численні контакти з українським робітництвом, знайомство з профспілковим рухом дали мені певні вказівки і для розгорнення праці в користь українського профспілкового руху. Коли ж брати до уваги організацію профспілкової роботи на ук-

(Дальше на стор. 3-ій)

Лев Ясінчук

ВАРТІСНА КНИГА

З приводу книги Степана Шаха „Львів — місто моєї молодости"

(2)

Назагал автор ставить середнє шкільництво Львова, як за Австрії, так і за Польщі, на високий щабель. Ось як загально Шах їх характеризує „з перспективи часу і педагогічного досвіду": „А що всі ці гімназії були клясичними школами, то царив у них дух гуманізму, але цього вільного від схолястицизму гуманізму, того, що викристалізувався на поглядах французького пореволюційного раціоналізму з домішкою німецького, в першій половині XX століття розвиненого геґеліянського ідеалізму та польського романтичного патріотизму. В українських школах долучився ще по програній визвольній війні дух різкого націоналізму" (стор. 230, т. I). З тією характеристикою погодиться, мабуть, кожний, хто знає галицьку середню школу з особистого досвіду.

Як у розділі про „Божі доми", так і про шкільництво звів Шах разом стільки матеріялу, що ці статті мусять стати підвалиною навіть для найповажнішого історика. Зокрема, в уступі про „Божі доми" зібрав він не тільки історичні дані про бувші й сущі церкви Львова, про їхній стиль, положення, їхні мистецькі цінності, але й подав дані про всіх львівських архипастирів й мученика Йосифа Сліпого; поіменно названі тут всі львівські парохи, їхні помічники, дяки й піддячі (очевидно, включно з „почесним" дяком, д-ром Стефаном Федаком), паламарі (при деяких подано навіть їх побічний „фах" (дроворуб, водонос, пильникар і т .д.); про церковні й „фахові" (зарібкові) хори та всіх їхніх диригентів. Згадує теж про одиноку у Львові Православну церкву, що її здвигнув австрійський уряд для вояків-буковинців (41-го полку піхоти, а не 42-го, як автор каже помилково) та її дальші перипетії. Наводить автор дуже інтересні дані про вірменську катедру, про польські костели й жидівські синагоги. Не забув і про костел оо. Бернардинів, перед яким стояв ще до другої світової війни обеліск з фіґурою св. Івана з Дуклі (стор. 105) з провокаційною присвятою: „Тому, що спас Львів від орди татарської і козацької дичі" (1648 р.). Що саме цікавив цього услужного святого з просмику західніх Карпат тодішній Львів, годі збагнути. На стор. 109-112 пригадує автор цікаву статистику львівських Божих домів: 1340 р. було у Львові 10 церков і 2 костели; 1772 — 7 церков і 21 костелів; 1939 — 14 церков і 36 костелів. Причини змін мають історію, яку зрештою Шах розбирає в своєму творі.

Попри резроблення цих, сказати б, головних тем є багато побічних, з-поміж яких назову, для прикладу, деякі. Є тут майже основна розвідка про галицьке москвофільство, про його представників, діячів і про його „розчин" в українському тісті, як доказ, що штучний, неприродний національний витвір мусить всохнути. Докладно зображений тут Львів, його вулиці, площі, палати й замітні будівлі та особливості, як „Панорама Рацлавиць" чи куртина Семірадського в театрі. Дуже інтересні міркування автора в уступі „Національні гимни, а Львів" (стор. 56-63) з деґресією про гимни інших народів, головно б. Австро-Угорщини. Щодо українського державного гимну, то автор не вважає доцільним задержувати „Ще не вмерла Україна" з його „воріженьками", що мали б випарувати на сонці та з його „сторонкою", що нею мала б бути таки наша держава. Майже невідома в нас подія, що її Шах відмітив з посмертної статті д-ра Степана Барана в цитованій уже книжці „Дас Украініше Львів". Д-р Баран заподає, що Українська Національна Рада визнала 18 жовтня 1918 р. вірш з 1848 р. „Мир вам, браття, всім приносим" за національний гимн галицьких українців. Здивований автор (Шах) питає: „Може це ошибка?" Він хилиться найрадше до Франкового гимну „Не пора..." Не можна сказати, щоб і ця, хоч „динамічна пісня" знайшла загальне захоплення в добі української держави...

Як зважити, що в „споминах" Степана Шаха є просто безліч бібліографічних і історичних відомостей про Львів, своїх і чужих авторів; що в цьому творі загалом багато побічного матеріялу в замітках, що зібрана тут при різних нагодах маса цитатів старовинних письменників головно римських — латинкою, думки яких немов відмолоджують читача — то твір Ст. Шаха мусимо вважати не „споминами", але нестисло впорядкованою історією Львова від часу його заснування аж по нинішні злощасні дні. Супроти цього дрібні мовні нерівності чи деякі несуттєві помилки тратять всяке значення.

На стор. 259 автор жалиться на труднощі при складанні цієї праці, головно тому, що він не мав „під рукою буквально ніяких записок, ні друкованих джерельних матеріялів". Щойно в часі друку фейлетонів дехто прислав „дещо з друкованих матеріялів до використання". Якщо це дійсно так справа стояла (в чому не сумніваємось), то або в Шаха феноменальна пам'ять, особливо щодо осіб (яку, як завважуємо, якраз втрачають скитальці), або тих присланих матеріялів мусіло бути дуже багато. Без одного чи другого — не можна б скласти такого монументального твору. Прочитайте його — всі українці!

Мілена Рудницька

БОРОТЬБА ЗА ПРАВДУ ПРО ВЕЛИКИЙ ГОЛОД

(9)

Свідки говорять

Згадаємо про декількох осіб, які щасливим випадком побували в Україні в роках Великого Голоду і привезли звідтіля інформації, що пішли в пресу.

Наша землячка, Марта Стебало, українська селянка, що виеміґрувала в 1913 році до ЗДА, поїхала влітку 1933 року разом з чоловіком, відвідати родину й рідні сторони. Пані Стебало була родом з Поділля, її чоловік — з Київщини. Подружжя виїхало з групою американських туристів кораблем з Ню Йорку до Ленінґраду, звідтіля до Москви. Там вони просили про дозвіл поїхати на Україну. Всім іншим туристам совєтська влада відмовила, але Стебали такий дозвіл отримали, — „мабуть тому, що ми неосвічені селяни", оповідала після повороту пані Стебало чужинецьким репортерам. Панство Стебали побували в Києві, потім в родинному селі пана Стебала та в інших селах Київщини, згодом — у Писарівці на Поділлі, родинному селі пані Стебало. Виїхали з України 12 серпня 1933 р. через Польщу до Парижу. В Парижі Марта Стебало дала інтервю співробітниці „Матен", Сузанні Бартійон, яке появилося в двох числах підряд, 30 і 31 серпня, заповнюючи першу сторінку газети. Заголовок статті: „Голод на Україні", підзаголовок: „Систематично зорганізований голод має на цілі знищити нарід, єдиний злочин якого в тому, що він прагне до волі"; другий підзаголовок: „*Інші докази підтверджують* зворушливе оповідання Марти Стебало про страшну нужду її земляків".

Ревеляції нашої землячки, яка докладно, з реалізмом і зворушливою простотою змалювала відносини на Україні, набули світового розголосу. Їх передрукували інші світові органи преси, м. ін. „Ню Йорк Таймс".

Інша наша землячка, молода дівчина, з професії медична сестра, Валентина Красвська, виїхала з України леґально в серпні 1933 року, щоб відвідати сестру в Ню Йорку, яка прислала їй гроші на дорогу. Приїхавши до Ню Йорку, вона інформувала американських репортерів про Голод.

Марія Жук, українська селянка з Одещини, приїхала влітку 1933 року з малим синком до свого чоловіка, що, виїхавши раніше з України, поселився в провінції Алберта в Канаді. Зупинившися під час подорожі у Вінніпеґу, Марія Жук розказала про свої переживання українському журналістові Володимирові Біберовичу, який був тоді співробітником англомовного канадійського щоденника „Івнінґ Трібюн". Найстрахітливішою інформацією Анни Жук був факт канібалізму, який трапився в її родинному селі і про який вона докладно розказала. Тож виготовлене Вол. Біберовичем звідомлення появилося в канадійському щоденнику під заголовком „Канібалізм в Україні".

Американський комерсант Бічер з Милвокі подорожував влітку 1933 р. з Одеси в глибину України. Приїхавши опісля до Берліну, дав інтервю берлінському кореспондентові „Ню Йорк Таймсу", який отримані інформації переслав каблограмою до своєї газети.

Редактор нюйоркського жидівського часопису „Форверд", Гарри Лянґ, брав участь влітку 1933 р. в сіоністичному конґресі в Празі. Після конґресу поїхав, як звичайний турист, разом з дружиною на Україну, щоб відвідати тамтешні жидівські колонії. Подорожував автом по різних областях України. В поворотній дорозі прочитав доповідь у жидівському клюбі ім. Шолом Алейхема в Парижі, а згодом, 27 грудня 1933 р., *опублікував у газеті* „Форверд" великий репортаж п. з. „Що я бачив і чув в селах України". Змалював картину сплюндрованих голодовим лихоліттям сіл, де панує мертвецька тиша, де „затихли співи, зникла краса". За оцінкою Гарри Лянґа, в деяких частинах України жертвою Голоду впало 40 відсотків людности; також жидівське населення по селах і містечках зазнало великих втрат.

Редактор Лянґ випадково перебував у Києві того самого дня, коли туди приїхав Едвар Ерріо, і мимохіть був свідком тієї „потьомкінської трагіфарси" — як він пізніше висловився, — що її большевики заінсценізували для свого „почесного гостя". Бачив, як вночі перед візитою Ерріо населення Києва чистило й декорувало вулиці, міліціонери вивозили жебраків і безпритульних, вітрини магазинів наповнювали крамом.

Англійський подорожник Стівен К. Свіфт відбув влітку 1934 р. подорож по Україні. Йому пощастило переїхати кордон з Румунії через Дністер і подорожували без опіки „Інтуриста". Мав змогу оглянути ті сторони України, що їх ніхто з чужинців під час голодової катастрофи не відвідував. Згодом списав свою подорож у лондонському тижневику „Евермен", в статті п. з. „Большевицький трон з людських кісток. Трагедія України". По тому боці Дністра бачив скрізь запущені, необроблені поля. В селах, за вісімнадцять днів подорожування, не бачив жадної тварини, навіть домашньої птиці. В сотнях селянських хат, які відвідав, не було ні собак, ні котів. Деякі села були зовсім безлюдні, бо їх мешканців виселили ще в 1931 році як куркулів, а решта вимерла з голоду. Автор оглядав колгосп коло міста Балти і прирівнює життя в ньому до життя у в'язниці. Стаття закінчується так: „На Україні всі ждуть. Ждуть другого визволення, на цей раз уже справжнього".

Польські летуни брати Адамовичі, родом з України, громадяни ЗДА, які влітку 1934 р. перелетіли океан з Америки до Польщі, поїхали згодом, як почесні гості Совєтського Союзу, до Москви. *Там вони попросили* дозволу поїхати на Україну, відвідати матір і сестру. Матері вже не застали: вона померла з голоду. Сестру розшукали з трудом, бо господарство родини Адамовичів забрали большевики. Вона жила в розваленій хатині. Не мала на тілі ні білизни, ні одягу, тільки старий подертий мішок, і була така виморена, така змарніла, що брати не могли її пізнати. Село було тихе, порожнє, мертве. Люди — мовчазні, пригнічені, мов згашені, і тільки одна справа їх цікавила: коли розпочнеться війна. Війна, одинокий рятівник...

Статті Адамовичів появилися в польській, українській і американській пресі.

Ми навели тут для прикладу тільки частину чужинецьких очевидців, свідчення яких про Голод появилися у світовій пресі. Таких сідків було багато більше. Окремі розділи про Великий Голод, або більші уступи чи менші згадки про нього знаходимо в книжках туристів, які в 1932/34 рр. відвідували Совєтський Союз. Згадаймо, напр., книжку світового мандрівника Карвета Велза, який переїздив Україну влітку 1932 року.

Але хоч таких голосів про голодову трагедію українського народу було щораз більше, проте світова опінія, збаламучена большевицькою пропаґандою, займала вичікувальну позицію. Часто люди навіть доброї волі і ворожі до комунізму приймали повідомлення про Голод із застереженням, бо не вірилося їм, що такі страхіття були можливі.

Окрему категорію чужинецьких свідків про Голод творять літератори, що в роках, про які йде мова, були комуністами або попутниками большевизму. Перед судом історії їхні свідчення мають особливу вагу, дармащо склали вони їх з великим опізненням. Ці люди знають комунізм і Совєтський Союз, так би мовити, зсередини, і вони розкрили багато недоступних для сторонніх спостерігачів речей. Сюди належать, напр., твори Артура Кестлера (особливо його автобіографія „Невидиме письмо"), який у критичний час жив в Україні.

ЗА ОРГАНІЗОВАНУ СИЛУ УКРАЇНСЬКОГО РОБІТНИЦТВА НА ЧУЖИНІ

(Закінчення зі стор. 2)

раїнському відтинку в ЗДА і Канаді, то й тут ми мусимо дещо її вирізнити, бо, хоч як пов'язані між собою економічно і соціяльно ці дві країни, в профспілковому русі можливості для українських робітників у Канаді дещо інші як в ЗДА. Спинюся лише над тими можливостями, які я бачу на терені ЗДА.

Американська Федерація Праці - Конгрес Індустрійних Організацій творять найчисленнішу профспілкову організацію у вільному світі, яка начислює понад 16 мільйонів членства, в тому понад 300 тисяч робітників українського роду. В двох самостійних юніях — ґірників і залізничників — є також чимало українців. Не згадую вже тих, які працюють, не будучи членами юній. Хоч 300 тисяч робітників українського роду, число невелике у відношенні до числа членів централі, все ж таки воно поважне, коли взяти до уваги скупчення нашої еміґрації в таких індустрійних центрах як Ню Йорк, Шикаго, Дітройт, Боффало, Питтсбург та інші. Коли б ці 300 тисяч українців-американців більше зацікавилися юнійними проблемами, коли б вони виявили активність вони напевно могли б відіграти важливу ролю в деяких юніях, зокрема в льокальних, і в централі навіть на провідних постах. Вони могли б краще інформувати членство юній і їх провідників про життя українського робітництва під московсько - комуністичною окупацією та використати сили юній для нашої визвольної справи. Бо ж знаємо, як американські юнії активно поборюють комунізм в ЗДА і допомагають іншим народам в боротьбі з комунізмом та всякою іншою диктатурою. Ба що більше, щорічно американські юнії призначають великі суми грошей на таку акцію і для різних національних та міжнародних організацій. Чи не варто зацікавити американські юнії і нашою протикомуністичною акцією і добитися фінансової допомоги для такої акції вже зорганізованого українського робітництва на чужині? Чи не варто приспішити оформлення нашої профспілкової роботи в ЗДА і, ставши допомічною силою американських профспілок, конкретніше діяти в користь української справи? Треба тільки, щоб знайшовся гурт відважних і жертвенних людей, які б зрушили цю занедбану ділянку.

Для тих, які будуть шукати оформлення профспілкової роботи на українському відтинку в ЗДА, наведу, як приклад, Американський Жидівський Комітет Праці — Америкен Джуїш Лейбор Комiті. Ця організація не творить в ЗДА окремих жидівських юній, а лише виступає в імені 500 тисяч робітників різних професій, які є членами американських юній. Цей Комітет дуже часто виступає на різного характеру міжнародних конференціях, займає становища в різних справах, а найбільше в справах жидівського робітництва. Праця цього Комітету дозволила жидівським робітникам створити в Ізраїлі централю з численними соціяльними й допомоговими прибудівками, з власним банком, який навіть конкурує з державним банком Ізраїлю. Чи сталося це тільки внаслідок фінансової допомоги жидівського робітництва в ЗДА, чи також фінансової допомоги американських юній — це справа не важна, а важніще те, що жидівські робітники в ЗДА знайшли форму і силу, яка діє ще й в користь їхнього народу.

Але ще перед започаткуванням праці на українському профспілковому відтинку, перед нав'язанням тісного контакту з проводами юній чи навіть самої централі АФП КІО ,на мою думку, цією справою повинен зайнятися Український Конґресовий Комітет Америки, центральна установа всіх американських українців. В УККА вже існує спеціяльна Комісія для робітничих питань у зв'язку з юніями. Як довідуємося, вже були спроби пожвавити заінтересування юнійними справами нашого працюючого загалу, були навіть доривочні контакти з проводами юній, ба що більше, самі американські юнії при різних нагодах шукали контактів з українськими організаціями ,зокрема з УККА, в робітничих справах, але, на жаль, досі ми цього зацікавлення не використали. Проте, ще не пізно направити наші недотягнення в цій справі, треба тільки активно діяти. Щоб цю занедбану ділянку зрушити, УККА повинен знайти і форму і фінансові засоби, бо й таких на початку буде потрібно, і доручити одній компетентній людині з допомогою і за порадами Комісії для робітничих питань розпочати працю.

З наших буднів

„ЧАС-ГОДИНА НАСТУПАЄ!"

Паки й паки — як пише проф. Смаль-Стоцький — переконуємось, що з політикою є так, як непригком з погодою. Було холодно, мокро, мрягно, — люди зїхали за соняшними днями. А прийшли соняшні-гарягі дні — нарід зідхає за прохолодою. І так вігно недогода бабиній голові.

А як з політикою ги, радше, з деякими нашими політиками?... Боже, Боже, які тяжкі громи ще недавно сипались в клюбі „Лис Микита" на Америку — за струсину політику, за епізмент, коекзистенцію, за духа Ялти і Женеви, за потурання гервоним сатрапам!

Аж тут — трах-тарах! — і президент Айзенгавер висилає до Ливану морську піхоту! А за піхотою — літаки, фльоту та інші десанти! Колесо історії повертається на 180 градусів. Запахло розбитими атомами!.. І що ж роблять ті патріоти, які ще недавно так нсьогили Америку за угодівство і зідхали за „зміною"?

У патріотів, сказавши образово, ніби ясний грім ударив! Бо, раптом, патріоги усвідомили собі факт, що з цього може дійсно спалахнути третя світова війна. І можуть полетіти атомові й ядрові куферки на золотоверхий Київ і незолотоверхий Львів, а, що найважніше, на наш дорогий Ню Йорк, Бруклин і Джерзі Сити! Як міг Айзенгавер зважитись на такий страшний риск? Ну, а ця висадка в Ливані, то є фактигно агресія! Адже ж араби теж мають право робити у себе вдома, що хогуть. Та й той Нассер не гакий злий хлоп, хоге притиснути трохи синів Ізраїлю — де-що.

І так знову недогода нашому Саві: зле на пегі і зле на лаві. Була коекзистенція — но ґуд! Прийшла „зміна" — теж погано

Хто найбільше заскогений тією коломийкою на Близькому Сході, то, здається, таки Нікіта Сергійович. Сміємо твердити, що плютократи й акули з Волл-Стріту геть попсували йому канікули. Бо Нікіта Сергійович комбінував так: „Аґа, тепер, значить, американці возяться зі своїм Голдфайном. Обраховують, скільки хабарів взяли урядники, пробують з якої матерії були штани, з якої вовни перські дивани і так далі. Поки вони там володяться, я можу сміло проковтнути половичу визнавців Аллаха і його пророка Магомета. А там прийдуть змагання за мистецтво з бейзболу, американці зовсім ошаліють, і я спокійненько загарбаю решту".

А тут тобі — сюрпрайз: висадка в Ливані, висадка в Йорданії, а плютократигні турболітаки ганяють тобі майже понад голову... Нехарашо, таварищі, може бути буба!

Ясна ріг — ситуація не з найприємніших і для нас хрещених. Дехто з песимістів, таких, наприклад, як мій приятель Михась Мороз, ворожить, що це наближається кінець світу!

„Час-година наступає,
Страшний Суд ся при-
[ближає..."

А тому, кажуть, буде кінець світу, що авантюра погалася з Іраку, а Ірак — це ж колишня Месопотамія, колиска людства, тут мав бути біблійний Рай тут поповнили наші прабатьки, Адам і Ева, перший свій гріх. Звідси все погалося і тут закінгиться Цикл замкнеться і — ґудбай! Крапка.

Кінець світу, це, без сумніву, неприємна справа, але в цій нашій біді була б ще одна потіха: що не треба буде більше дивитися на дівгат — у мішках.

Ікер.

Вступайте в члени УНСоюзу!

НА СЛУЖБУ БОГОВІ І СВОМУ НАРОДОВІ

В цю пору кожного року преса приносить повідомлення про скріплення нашої спільноти новими професійними силами. Серед них однак дуже рідкісними є згадки про збільшення так проріджених священичих лав. А власне там, коли вийти з пластових заложень, у священичій рясі є усоблення здійснення пластового ідеалу — служби Богові і свому народові. Тому з особливою приємністю відмічуємо, що 1-го червня в супроводі о. протоігумена М Когута і о. д-ра М. Войнара відправив в церкві св. Юрія в Ню Йорку свою першу Службу Божу о. Любомир Гузар.

О. Любомир Гузар

О. Л. Гузар, син інж. Ярослава і Ростислави, народився 26. 2. 1933 у Львові. Там закінчив народну школу і почав науку в гімназії яку продовжував в Зальцбурзі, Австрія. З приїздом до ЗДА вступив до Малої Семінарії св. Василія в Стемфорді Конн., яку закінчив з відзначенням — „магна кум лявде". Чотири роки богословських студій відбув у Католицькому університеті у Вашингтоні.

Свячення з піддияконатом приняв 14-го червня 1957-го р. Присвітеріянські свячення одержав 30-го березня ц. р. в про-катедральній церкві св. Володимира в Стемфорді, Конн., з рук Преосв. Кир. Амвросія Сенишина.

Пластову мандрівку Любко (як він звичайно знаний серед пластового братства) почав 1946 р. в Зальцбурзі, де працював як виховник: курінний, а також як пластовий бібліотекар, за що одержав від Станичної Старшини Третє Пластове Відзначення. З приїздом до ЗДА вступив до куреня „Червона Калина", в якому став активним членом Перебуваючи стало в Малій Семінарі, а відтак в Університеті в Вашингтоні не мав можливо-сти активно включитися в пластову діяльність, хіба що під час ферій, або допи-сами.

Коли я був присутній при святочнім здійсненні першого чину життєвої місії яку обрав о. Гузар, будилися в мене думки про той великий обов'язок і відповідальність, яку накладає священичий стан. А особливо в наш час, коли посилюється наступ на церкву і коли дошукується найменших промахів священика, щоб роздмухувати і дискримінувати священичий стан і не дозволити йому очолювати духове відродження людини. Та відповідальність ще збільшується у священика - українця, який активно боронить церкви і свого поневоленого народу на рідних землях.

В. Стойко

Короткі Вістки

● **Рафаель Геррера**, головний редактор домініканської газети „Ель Каріба" даремне намагався пояснити американським журналістам у Ню Йорку, чому в Домініканській республіці, де Рафаель Трухільо є диктатором, газети промовчують всі неприємні диктаторові вістки районного і міжнародного характеру. Син Рафаеля Трухільо, молодий генерал, теж Рафаель, виїхав з Америки, заявивши, що йому „все в ній не подобається" і що він „ненавидить американської преси". В ЗДА гостро критиковано поведінку молодого Трухільо, який купував авта і дорогі футра голливудським артисткам тоді, як його бідна батьківщина залежить від фінансової допомоги Америки.

СПРАВЛЕННЯ ПОХИБКИ

В посмертному повідомленні бл. п. **Михайла Замойського** помилково подано — син д-р Джін, — має бути: **донька д-р Джін Замойська.**

✝

Ділимося з Українським Громадянством сумною вісткою, що дня 24-го липня 1958 р., відійшов у вічність несподівано, на 71-му році життя, невіджалуваний

бл. п.

ВАСИЛЬ КУЗІВ

Основоположник Українського Протестантського Руху, б. пастор Української Пресвитерської Церкви в Нюарку, Н. Дж., б. професор Блумфілдської Теологічної Семинарії, б. голова Української Євангельської Місії в краю, голова Українського Євангельського Об'єднання Північної Америки, б. представник Американської ІМКА в Европі для допомоги скитальцям по другій світовій війні, член Комісії Біблійного й Заграничного Товариства для перекладу Св. Письма на українську мову, член багатьох українських наукових і суспільних Установ, визначний діяч на релігійному, науковому й суспільному полях, останньо пастор Першої Української Пресвитерської Церкви в Ірвінгтоні, Н. Дж.

ВІЧНА ЙОМУ ПАМ'ЯТЬ!

Домовина з Тлінними Останками Покійного уставлена в каплиці похоронного заведення Литвина.

ПОХОРОН відбудеться в СУБОТУ, 26-го ЛИПНЯ 1958 р., о год. 2-ій по полудні, з Першої Української Пресвитерської Церкви — при 36 Harrison Pl., Irvington, N. J., на Hollywood Cemetery при Stuyvesant Ave. в Union, N. J.

ЦЕРКОВНА РАДА,
ЦЕРКОВНІ ОРГАНІЗАЦІЇ
І ЦЕРКОВНА ГРОМАДА
ПЕРШОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПРЕСВИТЕРСЬКОЇ ЦЕРКВИ
в ІРВІНГТОНІ, Н. Дж.

✝

Наспіла до нас сумна вістка з рідного краю, що дня 30-го червня 1958 р., о год. 6-ій вечора, по довгій і важкій недузі, упокоївся в Бозі, на 72-му році життя,

о. МАТВІЙ МОКРІВСЬКИЙ

бувший греко-католицький парох і декан у Яворові, Зах. Україна, почесний крилошанин Перемиської капітули, та бувший в'язень совєтських концентраційних таборів.

Залишив у тяжкім смутку дружину, синів, доньок, невісток, зятя і внуків.

Похорон відбувся у Львові, 3-го липня 1958 р., по полудні.

ЗАУПОКІЙНЕ БОГОСЛУЖЕННЯ І ПАНАХИДА

відправиться в СУБОТУ, 16-го СЕРПНЯ 1958 р.

в греко-кат. церкві св. Юрія — при 7-ій вул. в Ню Йорку, на яке запрошує Свояків, Приятелів, Парохіян і Знайомих

горем прибита — РОДИНА

✝

Ділимося сумною вісткою зі Знайомими, що 4-го липня 1958 року згинув трагічною смертю,

бл. п. Богдан ФЕДОРЕЦЬ

на 47-му році життя.

Похорон відбувся в Ню Гейвені, при участі Знайомих і Товаришів.

ПОМИНАЛЬНЕ БОГОСЛУЖЕННЯ буде відправлене в ПОНЕДІЛОК, 4-го СЕРПНЯ 1958 р. в церкві св. Михаїла в Ню Гейвені, Конн.

ТОВАРИШІ

Купуйте в підприємствах що оголошуються в „Свободі"

● Друга частина праці проф. д-р Наталії Полонської-Василенко про Українську Академію Наук (Нарис історії) появилася друком в серії Дослідів і матеріялів, видаваної Інститутом для вивчення історії СССР. Ця частина праці проф. Полонської-Василенко охоплює роки 1931—1941. Перша частина історії УАН за роки 1918—1930 вийшла в цій же серії в 1955 р.

● Анна Тейн, дружина американського інженера в Іраку, була в першій групі евакуйованих з Багдаду жінок і дітей, що прибули минулого тижня до Ню Йорку. Того самого дня вона повила дитину. Мати щаслива, що дитина народилася на американській землі.